

В статье приведены результаты проведенного анализа ассортимента сухих пищевых смесей для спортсменов, которые реализуются в м. Луганске и представлена их классификация, с целью создания новых отечественных специальных продуктов для спортсменов и повышения конкурентоспособности, которые будут отвечать потребностям потребителей

Ключевые слова: продукты для спортсменов, ассортимент, производители, классификация, потребители

У статті наведено результати проведеного аналізу асортименту сухих харчових сумішей для спортсменів, які реалізуються в м. Луганську та надана їх класифікація, з метою створення нових вітчизняних спеціальних продуктів для спортсменів і підвищення конкурентоспроможності, які відповідатимуть потребам споживачів

Ключові слова: продукти для спортсменів, асортимент, виробники, класифікація, споживачі

In the article the results of the conducted analysis of assortment of dry food mixtures are resulted for sportsmen which will be realized in . Lugansk and their classification is given, with the purpose of creation of the new domestic special products for sportsmen and increases of competitiveness, which will answer the necessities of users

Keywords: products for sportsmen, assortment, producers, classification, users

АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТУ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ СПОРТСМЕНІВ

В. Г. Пащенко

Доктор медичних наук, професор
Кафедра фізичної реабілітації та валеології**

Л. І. Сєногорова

Старший викладач*

А. С. Становіхіна*

*Кафедра товарознавства, торговельного
підприємництва та експертизи товарів**

**Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»
вул. Оборонна, буд. 2, м. Луганськ, 91011
Контактний тел.: (0642) 59-90-08

1. Вступ

Серед великого різноманіття існуючих харчових продуктів група харчових продуктів для спортсменів, а саме сухих сумішей, має досить невеликий сегмент, що дуже швидко розвивається.

Рівень рекордів сучасного спорту вимагає відповідної підготовки спортсменів. Підвищення тренувальних навантажень, стресові психоемоційні умови, інтенсифікація змагання, часта зміна кліматичних поясів – все це зумовлює колосальну напругу фізичних і моральних сил спортсменів. Однією з найважливіших умов забезпечення високого рівня функціонального стану спортсменів є раціональне збалансоване харчування з використанням спеціально спроектованих для вирішення певних задач харчових продуктів [1; 2; 3,4].

У зв'язку з цим, актуальними стають дослідження існуючого асортименту продуктів для спортсменів для подальшого його створення, розробки й розширення.

2. Постановка задачі дослідження

У літературі харчові продукти для спортсменів об'єднано терміном «спортивне харчування», що є досить умовним, тому що об'єднує і збагачені. Традиційні харчові продукти, а також білкові, вуглеводні, вітамінні, мінеральні концентрати та їх премікси, спочатку були розроблені медиками і фармакологами для хворих людей, а вже потім з конкретними рекомендаціями впроваджені у практику харчування спортсменів.

Ще 10-12 років тому спеціальні продукти харчування для спортсменів були рідким явищем на вітчизняному ринку товарів, продукція зарубіжних виробників поширювалася стихійно, без наявності сертифікату якості, без відповідних рекомендацій та без інформаційної підтримки виробника.

Про спеціальні продукти харчування для спортсменів інформація надходила з зарубіжних журналів та від спортсменів, які поверталися зі змагань із-за кордону. Спортсмени різноманітних видів спорту, якщо й

споживали спортивне харчування, то безсистемно, із мінімальною користю для здоров'я та спортивного вдосконалення.

На сьогоднішній день ситуація на вітчизняному ринку продуктів харчування для спортсменів суттєво змінилася, на ринку широко представлена продукція зарубіжних виробників, а вітчизняних виробників швидко починає розвиватися.

3. Аналіз останніх досліджень

Дослідження в сфері створення нових і удосконалення сучасних технологій виробництва спеціальних харчових продуктів в спортивній практиці широко відображені в наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених як Яковлев М.М., Покровський О.О., Рогозкін В.О., Пшендін А.І., Полієвський С.А., Рогов І.О., Смоляр В.І., Португалов С.Н., Куліненков О.С., Волков М.І., Смульський В.М., Олейник В.І., Суздальський Р.С., Тутельян В.О., Coleman E., Lemon P., Wilmore J., Williams M. і ін.

Таким чином, слід підкреслити, що аналіз існуючого асортименту спеціальних продуктів для спортсменів на вітчизняному ринку і проблема її створення й розширення нових в спортивній практиці залишається актуальною, своєчасною та перспективною і передбачає подальші дослідження в даному науковому напрямі.

4. Цілі статті

На сьогоднішній день широко представлена продукція для спортсменів більш зарубіжних виробників ніж вітчизняних.

Зарубіжні фірми позиціонують себе на українському ринку як виробники високоякісних препаратів, що використовують найновітніші виробничі технології, у той час як вітчизняні виробники намагаються конкурувати з зарубіжними марками за допомогою низьких цін на продукцію.

Авторитет харчових продуктів для спортсменів зарубіжного виробництва знижується наявністю підробок та низькою якістю маловідомих виробників.

Тому нами було досліджено і обґрунтовано результати досліджень харчових продуктів для спортсменів, які реалізуються у м. Луганську. для подальшого створення й розширення асортименту спеціальних продуктів для спортсменів різних видів спорту.

5. Основний матеріал

Основними представниками українських виробників харчових продуктів спеціального призначення для спортсменів можна назвати ТОВ «ДелМас» та ПП «Екстремал».

Компанія «Екстремал» - провідний український виробник високоякісних харчових добавок для додаткового та спеціального харчування спортсменів всіх видів спорту. Продукція компанії розроблена українськими вченими з урахуванням норм теорії

адекватного харчування Уголева, рекомендована до вживання МОЗ України при високих фізичних навантаженнях [5].

Компанія «ДелМас» для виробництва своєї продукції якісну сировину закупає переважно на Україні, і лише 20% складових, що не мають сертифікованих вітчизняних аналогів (вітаміни, мікроелементи, деякі види складних вуглеводів) закупають за кордоном. Особлива увага приділяється відповідності продукції, що виготовляється найвищим стандартам з якості. Всі складові продукції проходять ретельний вхідний контроль. Також регулярно проводиться перевірка продукції на окремих етапах її виробництва. Кінцевий контроль якості продукції проводиться у незалежних лабораторіях Інституту харчової хімії та технології Національної академії наук України та Інституту гігієни харчування Міністерства охорони здоров'я України.

Продукція «ДелМас», в першу чергу, призначена для додаткового та спеціального харчування представників всіх видів спорту, які потребують для підтримання високої працездатності організму у незамінних компонентах харчування високої біологічної цінності.

ТОВ «ДелМас» є постачальником на український ринок продуктів харчування для спортсменів та харчових добавок найкращих світових виробників, таких як EAS США, Country Life США, Performans Nutrition for Athlets Бельгія, Peak Performance Products S.A, Німеччина та інших [6].

Компанія EAS була заснована у 1986 році. В останні роки вона впевнено утримує лідерство серед найбільших виробників харчування для спортсменів. Компаній всесвітньо відома через високоякісні науково-розроблені продукти харчування для спортсменів, які розроблені як для спортсменів професіоналів, так і для людей, які ведуть активний образ життя.

Мета компанії – створення та виробництво найбільш ефективних та безпечних спортивних харчових добавок, які підвищують спортивні можливості людини.

Ця мета й покладена у назву компанії EAS, яка у перекладі на українську мову означає: «Експериментально-прикладна наука». З моменту свого створення, компанія постійно співпрацює з найкращими вченими багатьох авторитетніших наукових установ США та Європи, проводить наукові дослідження у галузі працездатності людини та метаболізму м'язів. Результати цих досліджень не тільки дають змогу компанії EAS створювати сучасні харчові добавки, відтворюючи в них наукову основу, але й також допомагає вченим дізнаватися більше про зв'язок між харчуванням, тренуваннями та оптимальним здоров'ям.

Протягом 2002 року, за рахунок об'єднання засобів, знань та технологій відомої німецької фірми Nutrisearch та української фірми «ДелМас» була створена компанія Peak Performance Products S.A. Компанія створювалась як центр досліджень, розвитку та виробництва функціональних продуктів для спортивного харчування та спортивних харчових добавок, що випускаються під торгівельною маркою Nutrisearch.

На сьогоднішній день на українському ринку широко представлена також продукція американської

фірми «Ultimate Nutrition», яка представляє спортивне харчування та біологічно активні харчові добавки. Дистриб'ютором цієї продукції є компанія «Фітнес Термінал».

«Ultimate Nutrition» – протягом 20 років є заводом-виробником із власними лабораторіями.

Продукція цієї компанії є продукцією фармацевтичної якості. На їх етикетках присутня аббревіатура USP, що означає «Фармакопея Сполучених Штатів». Цю аббревіатуру отримують продукти, що створені на обладнанні, що сертифіковане за стандартом USP. Цим пояснюється висока вартість цієї продукції.

В якості потенційних місць продажу харчових продуктів спеціального призначення для спортсменів можна виділити:

- спортивні магазини та спеціалізовані магазини з продажу продуктів харчування для спортсменів;
- спортивні клуби;
- електронні магазини.

У місцях продажу надаються безкоштовні рекламні матеріали, також у продажу є посібники щодо споживання харчових продуктів для спортсменів.

Харчові суміші для спортсменів представляють собою одне або декілька будь-яких харчових речовин у концентрованій формі [7-9].

Основні види спортивного харчування можна класифікувати за призначенням або за складом.

В залежності від *призначення* відокремлюють наступні групи сухих харчових сумішей:

- для нарощування м'язів;
- для зменшення ваги тіла (зменшення жирових відкладень);

- для збільшення інтенсивності та тривалості тренувань;

- для попередження травмувань суглобів;
- для загального укріплення організму.

В залежності від *складу* спортивне харчування поділяють на наступні групи:

- білкові;
- вуглеводні;
- змішані (білково-вуглеводні)
- амінокислоти;
- вітамінно-мінеральні комплекси.

Також можна запропонувати класифікувати всі сухі харчові суміші на три групи:

- високобілкові протеїнові суміші;
- вуглеводно-білкові напої;
- амінокислотні, полівітамінні та мінеральні комплекси.

Виробники сухих харчових сумішей для розширення асортименту своєї продукції використовують різноманітні натуральні ароматизатори: шоколад, ваніль, ананас, малина, апельсин, банан, полуниця та інші [10-13].

Амінокислоти представлені на ринку у вигляді амінокислотних комплексів із додаванням вітамінів та інших елементів, у рідкій формі та у вигляді окремих амінокислот [14].

Торгівельна класифікація спеціальних продуктів харчування дещо відрізняється від раніш запропонованих класифікацій. Спеціальні продукти харчування для спортсменів поділяють на основні та додаткові види (табл. 1).

Класифікацію можна представити у наступному вигляді.

Таблиця 1

Характеристика торгівельної класифікації сухих харчових сумішей для спортсменів

№	Найменування виду суміші	Характеристика
1.	Креатин	Амінокислота, яка необхідна для енергетичного обміну та рухів м'язів. Корисні властивості креатину: - більш потужні м'язові скорочення; - швидке відновлення м'язів; - зменшення втомлюваності; - збільшення ваги та об'єму м'язів; - допомагає збільшити період тренувань. Найбільш відомий креатину моногідрат, але через те, що він може засвоюватися не всіма людьми розробляють різноманітні форми креатину, що сприяє його кращому засвоєнню. Вони представляють собою комбінації креатину із декстрозою, фосфатними солями, тауріном, пептидами протеїнів, хромом, магнієм та ін.
2.	Жироспалювачі	Ліпотропні комплекси, що призначені для транспортування та утилізації жирів. Їх дії полегшують печінці обробку небажаного жиру та зменшують його кількість, виокремлюючи додаткову енергію. Ці комплекси до складу включають ліпотропні фактори L-карнітин, холін, лецитин, інозитом, лінолева к-та, метіонін та ін.
3.	Гейнери	Вуглеводно-білкові комплекси, що сприяють відновленню організму завдяки збагаченню білками, розгалуженими амінокислотами та вуглеводами. До складу входить необхідна кількість протеїнів, вуглеводів, мікроелементів та калорії, що допомагають швидко набрати вагу.
4.	Енергетики	Спеціальні препарати, що призначені для використання під час тренувань. До складу входять вуглеводи, які дуже швидко засвоюються та забезпечують організм необхідною енергією. Стимулюють працездатність. Містять вітаміни групи B, PP, калій, магній, хром та метаболічні оптимізатори, що взаємно підсилюють дії.
5.	Адаптогени	Це різноманітні препарати природного (рослинного та тваринного) походження, що тонізують та стимулюють функції нервової системи та організму в цілому. В цю групу входять наприклад, женьшень, елеутерокок та ін.
6.	Антикатаболіки	Речовини, які мають властивості попереджати розпад м'яз, знижуючи секрецію кортизолу або частково нейтралізуючи його вплив. До харчових добавок цього класу відносять орнітина кетоглотарат (ОКГ) та фосфатидилсерин (PS).

Основні види:

- Протеїни (білки).
- Амінокислотні комплекси.
- Гейнери.
- Енергетики (вуглеводні та білково-вуглеводні суміші).
- Жирозпалювачі (продукти з L-Карнітином).
- Вітаміни та мінерали.
- Напої.
- Батончики
- Продукти, що містять креатин.

Додаткові види харчування:

- Адаптогени
- Антикатаболіки

Український ринок сухих харчових сумішей спортсменів є досить насиченим, через використання широкої сировинної бази. На ринку широко представлена продукція як зарубіжних виробників так і вітчизняних.

6. Висновки

Визначено, що на ринку м. Луганська відбувається помітне збільшення числа харчових продуктів для спортсменів на основі натуральних компонентів (передусім адаптогенів рослинного походження); розширення асортименту продукції та поява нових торговельних марок; зростання реалізації за допомогою системи прямого продажу, аптек та спеціалізованих магазинів.

Відмічено підвищення вимог споживачів до якості товарів і особливо вибір оптимального варіанту співвідношення ціни і якості товарів.

Перспективними подальших досліджень у даному напрямі сприятимуть створенню, розробці і розширенню асортименту спеціальних продуктів для спортсменів різних видів спорту, які відповідатимуть потребам споживачів, підвищенню конкурентоспроможності.

Література

1. Пшендин А. И. Рациональное питание спортсменов. Для любителей и профессионалов / А. И. Пшендин. — СПб. : ГИОРД, 2002. — 160 с.
2. Розенблюм К. А. Питание спортсменов. Руководство для профессиональной работы с физически подготовленными людьми / К. А. Розенблюм ; пер. с англ. Н. А. Воронина. — К.: Олимпийская литература, 2006. — 536 с.
3. Кулиненко Д. О. Справочник фармакологии спорта – лекарственные препараты спорта / Д. О. Кулиненко, О. С. Кулиненко. — М. : «ТВТ Дивизион», 2004. — 308 с.
4. Сеногонова Л. І. Сенсорні властивості цукерок для спортсменів / Л. І. Сеногонова [Текст] // Товари і ринки. — 2009. — № 2. — С. 115–120.
5. Сайт компанії Екстремал – Українського виробителя спортивного харчування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.extremalpro.com.ua
6. История создания компании «Делмас» [Электронный ресурс] . – Режим доступа : www.delmas.kiev.ua.
7. Сейфулла Р.Д. Лекарства и БАД в спорте / [Орджоникидзе З.Г. и др.]; под ред. Р.Д. Сейфуллы. – М.:Литтера, 2003. – 320 с.
8. Fogelholm M. Vitamins, minerals and supplementation in soccer / M. Fogelholm // J. of Sports Sciences. – 1994. – 12. – P. 23-27.
9. Gregory D. Funktional food ingredients / D. Gregory // Food: Flavour., Incred., Process. And Packag. – 1986.- V.8.- №11. – P. 22-23.
10. Георгиевский В.П. Биологически активные вещества лекарственных растений / В.П. Георгиевский, Н.Ф. Комиссаренко, С.Е. Дмитрук. – Новосибирск: Наука, 1990. – 333 с.
11. Биологически активные добавки и здоровое питание: Матер. Всерос. науч. молодеж. конф. с междунар. участием / Чиркина Т.Ф. (отв.ред.) – Улан-Удэ: изд-во ВСТТУ. – 2001. – 125 с.
12. Лупандин А.В. Применение адаптогенов в спортивной практике / А.В. Лупандин //Актуальные проблемы спортивной медицины: Матер. XXIV Всесоюз. конф. по спортивной медицине. – М., 1990. – С. 56 – 61.
13. Юдина С. Б. Технология продуктов функционального питания / С. Б. Юдина. – М. : ДеЛиПринт, 2008. – 280 с.
14. Концентраты пищевые. Методы определения органолептических показателей, готовности концентратов к употреблению и оценки дисперсности суспензии. ГОСТ 15113.3–77. – [Чинний від 1979–01–01]. – М. : Издательство стандартов, 1984. – 17 с.